

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disput. IX. De intensione, & remissione qualitatuum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

trariam viam, ita tamen ut simpliciter feratur à navi, hic non movetur motibus contrariis, sed tardius fertur versus occidentem à navi, quàm ferretur si ipse non conaretur in contrarium. Sic in præfenti non movetur medium motibus physicis contrariis,

tardius tamen movetur, quàm moveretur si contrarium non adesset: licet enim in his circumstantiis non exigit agens debilius ut ipsum agat, exigit tamen ut alterum lentius agat, quàm ageret, si hoc non adesset.

DISPUTATIO IX.

De intensione & remissione qualitatum.

SECTIO PRIMA.

Utrum intensio qualitatis fiat per additionem gradus ad gradum.

I. **D**UO in quavis qualitate materiali reperitur: *extensio* quâ diffunditur per varias partes subiecti, quæ ipsi communis est cum quantitate, substantiâ, & aliis rebus: & *intensio*, quâ scilicet in eadem parte subiecti augetur. Imò indivisibilia ipsa extensionis in qualitate sunt æquæ capacia intensiois, ac partes, & in se recipiunt diversas partes, & gradus intensiois. E contra verò indivisibilia intensiois qualitatium habent etiam extensionem, & suas partes, & puncta quibus diffunduntur per totum subiectum, sicut partes seu gradus quos uniunt. Dari verò huiusmodi intensioem, & remissionem qualitatis in eadem parte subiecti, est manifestum: quis enim non videt in eadem parte aeris esse maiorem lucem meridie, quàm vel mane, vel vespere. Deinde, aqua applicata igni, paulatim magis ac magis incalcescit, & sexcenta huiusmodi. Hic ergo, quo hoc modo contingat, inquiremus.

II. Dicunt aliqui intensioem qualitatis fieri non per additionem, aut productionem alicujus entitatis novæ in subiecto, sed merè per expulsionem contrarij. Contra primò, in luce fit intensio, ubi tamen nullum expellitur contrarium, cum nullum sit. Contra secundò, gratia in dies augetur in iustis per bona opera, quæ exercent, & tamen in primâ infusione remotum est totum contrarium, nempe peccatum mortale. Quod idem est in actibus erroris, vel odij, qui toti simul expelluntur per scientiam & amorem, scientia tamen & amor postea intenduntur; ergo augmentum, seu intensio non consistit formaliter in remotione contrarij.

III. Secundò, Durandus in 1. dist. 17. q. 7. n. 23. ait intensioem fieri quidem per productionem novæ qualitatis, non tamen ita, ut nova pars vel gradus superaddatur gradui, aut parti præexistenti, sed ut produceretur nova qualitas integra perfectior; prior verò, inquit, quæ erat remissior, ad posterioris productionem semper destruitur. Sed contra primò, si intensio fiat per productionem novæ qualitatis integræ perfectioris, ergo remissio fieri etiam debet per amissionem hujus, & productionem remissioris, sed hoc fieri non potest, ergo. Minor probatur, quando aqua calida in loco frigido sita de integro se ad pristinam frigiditatem reducit, non id facit producendo calorem remissorem, aqua enim non habet virtutem producendi calorem, ut constat, ergo non fit hoc producendo minorem calorem, sed solum producendo novum gradum frigoris, & per illud destruendo, & expellendo partem, seu gradum aliquem caloris præexistentis.

IV. Dices, calorem illum remissorem produci tunc à Deo. Contra primò, Deus non producit quidquam ut auctor naturæ, nisi ad exigentiam causarum secundarum, cum ergo hic nulla sit causa secunda ex-

gens productionem caloris, etiam remissi, Deus enim ut agens naturale producere non potest. Contra secundò, & sit

Secunda impugnatio hujus sententiæ. Quando quis habens intensum habitum vitiosum, elicit actum virtutis illi oppositum, remittitur habitus ille vitiosus, sed hoc fieri nequit per productionem novi habitus vitiosi remissioris, à quo enim habitus ille produceretur? non ab actu virtutis oppositæ, quem jam elicit, cum actus virtutis non possit producere habitum etiam remissum vitij, præsertim oppositi: nec à Deo, parum enim dignitati & bonitati Dei consonum videtur asserere Deum esse causam unicam & principalem habitus vitiosi, ergo fieri nequit remissio in hoc casu per productionem qualitatis remissioris, sed per expulsionem & diminutionem præcedentis, destruendo scilicet aliquem illius gradum.

Contra eandem sententiam est tertio: quando voluntas cum facilitate elicit actum aliquem naturalem existit necessariò habitus eodem instante quo elicitur actus, cum ab illo habitu recipiat facilitatem, sed eodem instante quo elicitur ille actus, intenditur habitus naturalis illius, ergo eodem instante existunt simul in eodem subiecto gradus remissior & intensior illius habitus, ergo in intensioe non destruitur gradus remissior. Quod clariùs constare videtur in habitibus supernaturalibus, qui sunt causa physica actuum supernaturalium, & actus sunt causæ morales meritoriae intensiois, seu augmenti eorundem habituum.

Obijcit Durandus, non posse priorem gradum manere, adveniente alio, quia est ejusdem rationis cum illo: non possunt autem duo accidentia ejusdem speciei esse simul in eodem subiecto, alterum quippe foret superfluum. Resp. primò, si gradus sint heterogenei, non esse eos ejusdem omnino rationis, & sic cessat objectio. Secundò, possunt duo accidentia esse simul in eodem subiecto, quando deserviunt diversis muneribus, ut hic contingeret.

SECTIO II.

An intensio fiat per majorem radicationem in subiecto.

Tertia sententia, eaque in Scholis celeberrima, asserit intensioem fieri per majorem radicationem qualitatis in subiecto, ita ut novas quasi radices in eo agat: ita Henric. quodl. 5. q. 5. Ægid. 1. 1. de Gen. q. 19. Soncin. 8. Met. q. 21. Cajet. 1. 2. q. 52. a. 1. & 2. 2. q. 24. a. 4. & 5. Capreol. in 1. d. 17. q. 2. a. 1. Ban. 2. 2. q. 24. a. 5. Medina 1. 2. q. 52. a. 1. & 2. Sotus in Prædic. c. de qual. & 4. Phyl. Tex. 84. Jo. à S. Thoma de Gen. q. 4. a. 2. quam etiam sententiam tenere videtur Valentia 1. 2. d. 4. q. 4. Punc. 2. Citatur pro eadem sententia S. Tho. in 1. d. 17. q. 2. a. 2. & q. 1. de verit. a. 11. & 1. 2. q. 52. a. 2. & 2. 2. q. 24. a. 5. & alibi: de cujus tamen meritis plura postea.

V.

Remissio habitus vitiosi non fit per novi habitus vitiosi productionem.

VI.

Habitus manet necessario quando elicit actum, sed cum alia parte similis habitus.

VII.

Duo accidentia ejusdem speciei possunt esse simul in eodem subiecto.

I.

Opinio asserens intensioem fieri per majorem radicationem in subiecto.

P p

Tripli.

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

II. Tribus modis defenditur sententia de majori radicatione.

Tripliciter explicari à suis auctoribus solet hæc sententia: aliqui enim aiunt, nihil qualitatis de novo produci, sed eandem magis radicari per novam, & perfectiorem existentiam, quam acquirit, amissa existentia imperfectiore. Secundò, alij dicunt, qualitatem esse eandem semper, sed acquirere perfectiorem unionem cum subjecto. Alij tertio volunt, in intensione qualitatis produci semper novum gradum, sed non distinctum à priore qualitate.

III. Implicat novum gradum produci, & non distinguatur à precedenti.

Sed ut incipiamus ab hoc ultimo, videtur in ipsis terminis involvi contradictio, dum dicitur produci nova pars, & tamen non distincta à precedente; si enim jam producit & antea non producebatur, ergo distinguatur ab aliâ prius productâ necesse est, cum hoc juxta Philosophos unum sit ex signis distinctionis realis. Deinde, idem manens idem semper est aptum facere idem, sed qualitas intensa & remissa non faciunt idem, ut est manifestum, cum intensa longè sit activior, quam remissa, & effectus diversissimos operetur, ergo.

IV. Sensibus constare videtur diversam esse qualitatem intensam, & remissam.

Præterea vel ipsis sensibus constat diversam esse qualitatem intensam & remissam: videmus enim longè aliam esse lucem in aëre meridie quam vel mane, vel vespere, & in aquâ paulatim produci majorem calorem, ergo non est eadem omnino qualitas intensa, & remissa. Item gratia verè, & realiter augetur per merita: Deus enim dat homini novum, & reale præmium ob merita, ergo datur tunc illi aliquid reale, quod antea non habebat. Præterea, nullus meretur primam gratiam, cum principium meriti non cadat sub merito; meretur tamen augmentum gratiæ, ergo hæc duo distinguuntur.

V. Gradus intensionis non sunt modi respectu sui invicem.

Nec solum distinguuntur ab invicem hi gradus, ut modi à rebus, sed ut res à re: cum separati, saltem divinitus, & separati conservari possint. Quod verò naturaliter non possit secundus conservari sine primo, nec tertius sine secundo, & sic deinceps, non arguit eos esse invicem modos, cum similiter forma materialis conservari naturaliter nequeat sine materia, aut quantitate, & tamen nullus dicit eam esse modum materiæ, vel quantitatis.

VI. Non potest intensio consistere in sola productione novæ unionis.

Nihilo etiam verior est secundus modus hanc opinionem defendendi, nempe, qualitatem intendi, esse accipere novam unionem, seu modum inherendi, & informandi perfectiorem priore: primò enim vel prior unio manet, vel non; si manet, ergo dantur diversæ partes, & gradus in unione; quare ergo dari similiter non poterunt in ipsâ qualitate? si verò non maneat prior unio, sed aliâ perfectior producat, & præcedens pereat, faciunt contra hanc sententiam omnia argumenta contra Durandi opinionem supra posita. Contra secundò & præcipue: si propterea intendi dicitur qualitas, merè quod accipiat perfectiorem unionem, quidni intendi poterit substantia, vel quantitas, cum accipere possint perfectiorem unionem, amissa imperfectiore? Deinde, si solum producat perfectior unio, non potest simpliciter dici subjectum magis calidum, cum denominatio calidi præcipue oriatur à calore.

VII. Unio non auget virtutem activam qualitatis.

Præterea, ipsa virtus operativa, & ratio agendi augetur, cum qualitas intenditur, sed si sola perfectior unio producat, non potest augeri ratio agendi, unio enim non est activa, ergo. Ac proinde sicut, licet ut qualitas possit operari, requiratur actio illius conservativa, non tamen ex majore vel minore perfectione actionis conservativæ qualitas est magis vel minus operativa; si enim conservetur actione naturali, sive supernaturali, generativâ vel creativâ, unâ vel duabus, ab hoc vel illo agente, non augetur propterea vis ejus activâ. Idem dicendum de unione. Quod argumentum etiam urget contra perfectiorem existentiam, posito quod ex-

istentia distinguatur realiter ab essentia.

Ulterius, omnis calor secundum hanc sententiam VIII. est æqualis, & consequenter tantum est caloris in aquâ tepidâ, quantum in igne, imò tantum gratiæ in puero recens baptizato, ac in maximo quoque sancto, quod à veritate valde videtur alienum: si enim conservaretur utriusque gratia separata ab omni subjecto, sicut & calor, quis dubitat quin gratia B. Virginis major sit gratiâ pueri recens baptizati, & calor ignis major calore aquæ tepidæ.

Tandem, sicut idem calor secundum ipsos ob solam novam unionem potest exercere perfectiores operationes, & propterea dicitur calor ille intendi, ita anima rationalis secundum eosdem ob perfectiorem unionem in capite quam in manu, & in carne quam in osse (in carne enim vegetat & sentit, in osse solum vegetat) dici poterit intendi, cum tota diversitas tam in qualitate, quam in animâ oriatur secundum ipsos à solâ unione.

Primus verò modus majorem hanc radicationem explicandi, quod scilicet qualitas, dum intenditur, amittat priorem existentiam in subjecto, & aliam perfectiorem acquirat, omnium maximè displicet. Primò enim, divinitus fieri potest intensio qualitatis extra subjectum: quod etiam argumentum urget contra priorem modum de unione. Secundò contra hunc modum faciunt argumenta quibus se, præcedente impugnata est sententia Durandi, perinde enim est existentiam qualitatis perire, & novam illius loco emergere, ac perire qualitatem ipsam, ut volebat Durandus, & aliam ei succedere.

Tertio, substantia etiam posset intendi, cum possit recipere perfectiorem existentiam, vel retinendo priorem, vel eam amittendo. Deinde, quando calor intendit calorem, illum denuò produceret, producere siquidem non est aliud quam dare existentiam. Tandem, quod caput est supponunt hi auctores existentiam distinguere ab essentia, quod tamen non ita se habere ostendam in Metaphysica.

Dices; Aristotelem affirmare quarto Phys. Tex. 84. calorem intendi nullo calido, id est, nullo calore de novo adveniente. Deinde, capite de qualitate asserere videtur concreta qualitatibus suscipere magis & minus, non tamen abstracta. Ad priorem locum responderetur, verba illa, ut in objectione ponuntur, non reperiri in Aristotele; solum enim ibi dicit Aristoteles ad hoc ut intendatur una pars subjecti calidi, non esse necessarium ut alia pars calefiat, & hoc sensu est verum, nullum aliud calidum debere addi: quando enim magis calefit, & intenditur eadem pars subjecti, nullum aliud est calidum quod non erat antea, sed idem redditur magis calidum. Secundò, ad eundem locum Aristotelis responderi potest, ipsum intelligere non reddi subjectum magis calidum formaliter per additionem alicujus calidi, id est per intermixturem vaporis cujusdam calidi, ut ex antiquis nonnulli affirmabant; & hoc sensu verum est nullum calidum adjici quando calor intenditur, nec enim fit intensio per additionem substantiæ, sed solius accidentis.

Ad secundum locum Aristotelis resp. non velle eum non habere accidentem eandem latitudinem graduum quando significatur nomine abstracto albo, ex gr. ac quando nomine concreto albo: sed mens ejus est, accidentia secundum nomen abstractum sumpta non suscipere magis & minus, quia tunc non sumuntur adjectivè, seu per modum adjacentis, sed quasi substantivè, & per modum per se stantis, & hac ratione imitantur substantias, quæ non suscipiunt magis & minus. Sic non dicimus magis aut minus calor, aut albedo, cum remissus calor sit æquæ calor,

IX. Anima rationalis in hac sententia habet intensionem.

X. Non potest explicari intensio per amissionem prioris, & acquisitionem perfectioris existentie.

XI. Sequitur calorem produci calorem intendit.

XII. Aristoteles non docuit qualitatibus intendi per majorem radicationem.

XIII. Alio sensu concreto qualitatibus suscipiunt magis & minus, non abstractis.

calor, atque intensus: subjectum tamen habens remissum calorem non est æquè calidum, ac habens intensum.

XIV. Quod verò hæc sit mens Aristotelis, videntur ipsius verba insinuare, ait enim *unum iustum esse magis iustum, quàm alium, non tamen unam iustitiam esse magis iustitiam quàm aliam*: quod tamen non arguit unam qualitatem non habere plures gradus quàm aliam. Sicut licet lignum unius palmi sit æquè lignum, ac lignum quatuor palmorum, lignum tamen quatuor palmorum est magis extensum, ergo & calor ut quatuor, licet non sit magis calor quàm calor ut unum, est tamen magis intensus: sicut etiam non est magis homo is, qui habet partes aliquas integrantes, quas non habet alius, licet possit esse major homo.

SECTIO III.

Vera opinio de intensione, & remissione qualitatum.

I. Quarta itaque & vera sententia docet, intensiorem qualitatum fieri per additionem gradus ad gradum, & hoc sensu per maiorem radicationem in subiecto, hosque gradus physicè & realiter inter se distingui, veraque & Physicà unione sibi invicem in eadem parte subiecti uniri. Remissionem è contrà asserit hæc opinio fieri per destructionem & expulsionem alicujus gradus, & hoc etiam sensu per minorem radicationem in eodem subiecto: ita Alber, in 1. d. 17. ar. 10. S. Bonav. in 2. part. dist. ar. 1. q. 1. ad secundum. Scotus in 1. d. 17. q. 3. Okam in 1. d. 17. q. 6. Greg. ibid. q. 4. ar. 1. Gab. in 1. d. 17. q. 6. Toll. 4. Phys. q. 12. & 1. d. Gener. ar. 3. q. 4. Suarez d. 46. Met. f. 1. n. 29. & 34. Valq. to. 1. in 1.2. d. 82. c. 3. Rubius 1. 1. de Gen. c. 4. tract. 3. q. 5. n. 145. Murcia 1. 1. de Gen. d. 2. q. 4. Hurt. de Gen. d. 5. f. 4. n. 41. Tanner. 2. 2. d. 2. q. 2. d. 4. 126. Arriaga d. 3. Gen. f. 1. n. 17. Oviedo Cont. 4. Gen. p. 1. n. 32. & communis fermè hodie Philosophorum ac Theologorum sententia.

II. Pro hac etiam sententiâ citari solet S. Thomas tum aliis locis, tum præcipuè 2. 2. q. 24. art. 4. ad 3. ubi ait eos propriam vocem ignorare, qui dicunt habitum charitatis augeri per radicationem in subiecto, sed asserit eum augeri secundum essentiam, & hoc sensu magis radicari in subiecto. Alibi tamen obscurius loquitur de modo, quo fit qualitatum intensio. Quare Cajetanus fatetur mentem S. Thomæ hac in parte esse, valde dubiam. Videatur P. Hurtado d. 5. Gen. f. 5. quæ tota est de mente S. Thomæ. Hanc sententiam clarè docet Aristoteles 4. Phys. tex. 84. ubi ait eodem modo quo ex frigido fit calidum, ex calido fieri magis calidum; sed ex frigido fit calidum per pro-

ductionem veri caloris, qui antea non erat in subiecto, ergo & ex calido fit magis calidum per productionem caloris, qui antea non fuit in subiecto.

Ratio hujus sententiæ desumitur præcipuè ex impugnationibus jam positis aliarum omnium. Vterius tamen probatur, nam virtus activa qualitatis verè augetur per intensiorem, sed virtus activa consistit in ipsâ entitate qualitatis, ut suprà ostensum est, ergo, sicut itaque quando augetur quantitas molis, debet addi nova pars molis, ita quando augetur quantitas virtutis, addi similiter debet nova pars virtutis, seu qualitatis. Deinde, definit Concil. Tridentinum homines non mereri primam gratiam, sed augmentum gratiæ: item, gratiam per bona opera augeri, ergo ipsa gratia debet augeri, & fieri major, ergo iustus habet maiorem gratiam, seu plus gratiæ post bona opera quàm antè, ergo gratia habet diversos gradus. Alia argumenta pro hac sententiâ posita sunt suprà in impugnatione aliarum opinionum.

Dices primò; hi gradus vel sunt ejusdem speciei, vel diversæ: si ejusdem, non possunt esse simul in eodem subiecto; si diversæ, non possunt continuari, & facere intensiorem, ergo. Resp. licet sint diversæ speciei incompletæ, posse eos continuari, ut affirmant multi de partibus heterogeneis vi ventium. Deinde, duo accidentia ejusdem speciei possunt subinde esse in eodem subiecto, quando est peculiaris ratio, ut sæpè dictum est.

Dices secundò; essentia rerum sunt indivisibiles, & sicut numeri secundum Aristotelem 8. Phys. c. 3. ergo qualitas non potest esse divisibilis in diversos gradus. Contrà, ergo nec habere potest extensionem, nec homo animam & corpus, aut diversas partes integrantes, si res omnes debeant esse omnimodè indivisibiles. Mens ergo Aristotelis est, sicut ablata vel appositâ, aliquâ unitate, variatur numerus, ita ablata parte aliquâ à toto, vel appositâ, variatur totum. Quod etiam nos hic asserimus; additâ enim novâ parte intensiorem, tam est novum compositum metaphysicè loquendo, quàm si addatur nova pars extensionis. Negatur etiam ita individuari accidentia à subiecto, ut non possint, vel duo esse in eodem subiecto, vel ut id quod est in uno, non potuisset fuisse in alio.

Dices tertio; eadem anima rationalis indivisibilis dat diversis partibus materiæ diversas denominationes, carnis, ossis, &c. ergo & eadem qualitas poterit tribuere diversas similiter denominationes. Negatur consequentia, primò enim anima non tribuit rationes, sicut easdem animam rationales, sed diversas. Deinde, dici potest, varietatem illam denominationum provenire, non ab animâ præcisè, sed ab unione heterogeneâ, vel à diversâ complexione accidentium.

DISPUTATIO X.

Sintne gradus intensiōnis homogenei, an heterogenei.

SECTIO PRIMA.

Proponuntur sententiæ.

I. Diximus disp. præcedente intensiorem qualitatum fieri per additionem, seu productionem novi gradus, & unionem illius cum præcedentibus. Hic ergo quærimus, sintne hi gradus

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

homogenei, id est, planè inter se similes, & solo numero diversi, sicut duæ partes aquæ, & nullo modo sibi invicem subordinati; an heterogenei, hoc est, inter se dissimiles, & specie ut aiunt, incompletè distincti, cum subordinatione ad se invicem, ita ut secundus naturaliter supponat primum, tertius secundum, & sic deinceps.

Prima sententia affirmat omnes gradus in intensiōne cujuscvis qualitatis esse homogeneos. Ita Okam

III. Virtus activa qualitatis verè augetur per intensiorem ergo additur novus gradus.

IV. Res diversa speciei incompletæ possunt continuari.

V. Quo sensu dixit Aristoteles essentias rerum esse indivisibiles, & sicut numeros.

VI. Cur idem calor non det diversas denominationes, sicut easdem animam rationales.

sentis contrarietate. Quid sint gradus homogenei, & heterogenei.

II.

P p 2

in